

55. „Доброволни“ преводачи

На много хора, знаещи чужди езици, им се е случвало някой колега или приятел да ги помоли да им преведат нещо. През 1990-те години и на мен ми се случи да превода на един приятел цяло ръководство по бас-китара. Чувал съм доста често за преводи на упътвания за работа с автоматични перални, телевизори, та дори и леки коли, направени „по приятелски“. Все повече хора си купуват стоки от други страни и не могат да разберат ръководства, инструкции за работа и други указания, които са важни за правилната употреба на дадена стока – била тя уред или някакъв друг продукт. И тъй като не винаги Гугъл преводач успява да докара що-годе смислен превод, се налага да се потърсят услуги на преводач. У нас обаче все още е доста силно „приятелското“ начало, в което няма нищо лошо, стига да не се злоупотребява с него. По този начин са се появили доста преводи за практични нужди, направени от роднини, приятели, познати или познати на роднини или приятели, съседи, съседски хлапета или някой друг от кръга на близки, приятели и познати.

Има обаче и малко по-тежък вариант от превода „по приятелски“ и това е „доброволният“ превод по нареждане на някой началник. Доста често се случва, например, учителите по чужди езици да бъдат използвани за

безплатни преводачи от своите директори. Често преводите, които учителите правят по нареждане на директорите си, са свързани с дейността на учителите, връзките на училището с други училища от чужбина, международни мероприятия с участието на училището и др. За съжаление, има и случаи, в които директорите изнудват учителите по чужди езици да им направят някой превод, който няма нищо общо с училището или дейността му. Това може да са преводи за личните нужди на директора или на някой негов роднина, близък, приятел или познат. Такава услуга директорът може да обещае, за да омилостиви някого, обикновено държавен чиновник, или за да се представи в по-положителна светлина пред някого, например, приятел.

На някои работни места, където за значение се изисква знаене на чужди езици, трудно може да се разграничи служебния от неслужебния превод. Прекият началник на служителя, знаещ чужди езици, може да му възлага всякакви преводи, без да се притеснява, че част от тези преводи са за негови лични нужди. Такъв може да бъде и случаят с ученици или студенти, на които учителят или преподавателят им възлага някакъв превод. Много често такива преводи, възложени от човек с по-високо положение в йерархията на службата или учебното заведение, на някой, който е по-ниско в йерархичната стълбица, но има „нещастieto“ да знае някой чужд език, са напъл-

но безвъзмездни. Дори понякога могат да бъдат използвани за наказание, издължаване за някоя „услуга“ или просто за тормоз над човек, който знае чужди езици. Последното е напълно вероятно, като се има предвид отношението на хората, които не знаят чужди езици към онези, които знаят. Много хора, знаещи чужди езици, може би са изпитали на собствения си гръб негативното отношение на колегиите и началниците си, които не знаят чужди езици.

Често се случва по-високопоставените да не знаят чужди езици. Те, разбира се, имат секретарки, които компенсират тяхното незнание. Обаче заплащането на секретарката може да бъде много по-ниско от стойността на всички преводи, които тя извършва – писмени и устни. Преводите, които секретарката прави над стойността на своята заплата, са своеобразни „доброволни“ преводи, които, според нейния работодател, спадат към служебните ѝ задължения.

Този принцип на използване на хора, знаещи чужди езици, от техни приятели или началници, се е разпространил и сред агенциите за преводи, които на практика използват „доброволни“ преводачи, понеже заплащането на труда им е далеч под реалната или нормалната цена за такава услуга. Агенциите разпространяват митове, че „добрите“ преводачи били превеждали за собствено удоволствие, че за тях не било важно заплащането! Този цини-

зъм до голяма степен разкрива механизма на експлоатация на преводачите.

Има, разбира се, и истински доброволни преводачи. След появата на Интернет техният брой се е увеличил и продължава да расте в геометрична прогресия. Един от вариантите за изява на доброволните преводачи са техните приноси в Уикипедия, където има стотици хиляди статии, голяма част от които – преводни. Тази съкровищница на човешкото знание разчита най-вече на доброволни преводачи от и на всички езици и във всички области.

С резултата от труда на доброволните преводачи можем да се срещнем всеки ден, всеки път, когато гледаме някой филм онлайн в Интернет. Субтитрите на повечето филми са плод на усилията именно на доброволни преводачи. Това, разбира се, предизвиква противоречиви чувства не само сред преводачите, а и сред обикновените хора. На първо място, тези преводи могат да се смятат за вода, наливана в мелницата на онези, които все повече омаловажават труда на преводачите. Те могат да бъдат използвани като нагледно доказателство за ниската стойност, а понякога и за ниското качество на преводаческия труд.

От друга страна, доста млади хора се включват с доброволен труд, водени от най-благородни чувства – било, за да преведат любим филм, било, за да натрупат опит с надеждата да бъдат оценени в бъдеще, било, просто за да направят добро.